

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1978/79:19

med anledning av motion om översyn av det sociala trygghetssystemet

Motionen

I motionen 1978/79:1231 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) hemställs

1. att riksdagen uttalar sig för att det fortsatta reformarbetet avseende det sociala trygghetssystemet skall utgå från de i motionen angivna riktlinjerna om ökad grundtrygghet,

2. att riksdagen hos regeringen begär en översyn av det sociala trygghetssystemet enligt motionens riktlinjer.

Parallellt med den totala översyn av hela socialförsäkringssystemet som förordas i motionen bör reformarbetet enligt motionärerna fortsätta för att söka uppnå en ökad grundtrygghet. De föreslår att riksdagen uttalar att följande riktlinjer skall bilda utgångspunkten för detta arbete:

Systemet skall ge en grundtrygghet och samtidigt vara så konstruerat att det stimulerar till att genom eget arbete klara sin försörjning. Eftersom detta också har ett nära samband med skattesystemets utformning måste man samordna skattesystemet med det sociala trygghetssystemet.

Det sociala trygghetssystemet bör vara så utformat att skattesystemet och lönesättningen bidrar till en jämnare fördelning av ekonomiska resurser. I detta sammanhang är det inte bara en fråga om utjämning mellan individer med olika inkomst utan det är också nödvändigt att åstadkomma en utjämning mellan barnfamiljer och familjer utan barn i samma inkomstläge.

Samhället skall i situationer då man av olika skäl inte kan klara sin försörjning garantera alla en ekonomisk grundtrygghet.

Det ekonomiska trygghetssystemet skall vara så enkelt och överskådligt att den enskilde individen kan överblicka det.

Systemet skall vara rättvist och jämlikhetsskapande. Stödet bör därför så långt det är möjligt vara likformigt, dvs. utgå efter samma princip oberoende av vilket skäl som föranlett stödbehovet.

Varje vuxen skall behandlas som en ekonomiskt självständig individ. Därigenom bidrar man till att skapa en större självständighet och ett ökat oberoende för alla.

Som ovan nämnts anser motionärerna att en utredning förutsättningslöst bör utvärdera och se över det nuvarande trygghetssystemet. Utredningen bör därvid bl. a. överväga om de regler om ekonomiskt stöd som finns i lagen om allmän försäkring och ett flertal andra lagar kan sammanföras till ett enhetligt trygghetssystem som kan administreras av försäkringskassan. En utgångspunkt för ett sådant samlat regelsystem bör vara att alla har rätt till arbete. Den som inte kan försörja sig genom förvärvsarbete bör få rätt till en för varje dag utgående grundersättning. Utredningen bör vidare överväga bl. a. möjlighe-

terna till omprioriteringar inom nuvarande kostnadsramar, skattesystemets verkningar och de samhällsekonomiska effekterna av ett nytt system samt kartlägga det samlade resultatet av löner, skatter och transfereringar för olika familjetyper.

Utskottet

Under den gångna tioårsperioden har riksdagen vid ett flertal tillfällen behandlat motionsyrkanden som innehållit förslag om utredning av frågan om en allmän grundtrygghet. Riksdagen har därvid under åren 1969–1972 avvisat sådana utredningsyrkanden under hänvisning i huvudsak till det kontinuerliga utredningsarbete som pågått på socialförsäkringens område och till att frågan om en allmän översyn av socialförsäkringssystemet var för tidigt väckt.

Vid behandlingen av motionsyrkanden av samma innebörd under 1973 års riksdag lämnade socialförsäkringsutskottet i betänkandet SfU 1973:6 en utförlig redogörelse för frågans tidigare behandling. I betänkandet uttalade utskottet att det inte rådde några delade meningar om nödvändigheten i och för sig av en samlad översyn av hela det socialpolitiska systemet. Utskottet framhöll emellertid att man borde avvakta resultatet av den år 1972 tillsatta expertutredningens – socialpolitiska bidragsutredningen – kartläggningsarbete innan en parlamentarisk utredning kunde få i uppdrag att göra en större, samordnande översyn av socialförsäkringssystemet. Utskottet underströk slutligen angelägenheten av att expertutredningen bedrev sitt arbete skyndsamt. Riksdagen (rskr 44) gav regeringen till känna vad utskottet anfört.

I anledning av motionsyrkanden under 1974 års riksdag förordade utskottet (SfU 1974:36) att en parlamentariskt förankrad kommitté tillsattes med uppgift att se över hela bidragssystemet. Kommittén borde enligt utskottet bedriva sitt arbete på grundval av det material som kom fram genom den socialpolitiska bidragsutredningen. Det anförda gavs regeringen till känna (rskr 336).

Utskottet behandlade vid 1975/76 års riksmöte (SfU 1975/76:10) ett motionsyrkande om att frågan om ett allmänt medborgarbidrag borde bli föremål för utredning. Därvid redogjorde utskottet för socialpolitiska bidragsutredningens rapport (Ds S 1975:4) om kartläggning av samordningsfrågor i det socialpolitiska bidragssystemet och de överväganden som låg bakom utredningens avvisande av tanken på en garanterad minimistandard. Utredningen diskuterade sålunda bl. a. frågan om ett allmänt folkbidrag men konstaterade att ett sådant inte var ekonomiskt genomförbart. Även trygghetsformer där grundtryggheten täcks genom ett inkomstgarantikonto eller en negativ inkomstskatt förkastades av utredningen, som föreslog att det fortsatta reformarbetet inriktades på att samordna befintliga bidragssystem. Utskottet redovisade vidare direktiven för den samma år – i enlighet med riksdagens begäran – tillsatta socialpolitiska samordningsutredningen. Med

hänsyn till bidragsutredningens överväganden ansåg sig utskottet inte ha anledning föreslå att den i motionen aktualiserade bidragsformen blev föremål för särskild prövning och avstyrkte bifall till motionen. Riksdagen följde utskottets förslag.

Socialpolitiska samordningsutredningen skall enligt sina direktiv undersöka vilka förbättringar i samordningsavseende som kan genomföras inom ramen för befintliga bidragsformer och för dessa fastlagda principer i fråga om bidragens inriktning och omfattning. Arbetet med en sådan översyn bör bedrivas med utgångspunkt i den totala resurstilldelning och den huvudsakliga fördelning mellan olika områden som är fastställd av statsmakterna. Målsättningen för översynen bör enligt direktiven vara att klarlägga hur långt det socialpolitiska bidragssystemet kan samordnas i en allmän socialförsäkring, varför en huvudfråga i utredningsarbetet kommer att bli en systematisk genomgång av lagen om allmän försäkring med beaktande av samordningsfrågorna både inom denna lag och i förhållande till andra bidragsförfattningar.

De frågor om fortsatt reformarbete och översyn av det sociala trygghetssystemet som tas upp i motionen 1231 ingår i eller har mycket nära anknytning till det utredningsarbete som den socialpolitiska samordningsutredningen enligt sina direktiv skall bedriva. Enligt vad utskottet har inhämtat avser utredningen att redovisa sina överväganden beträffande hithörande frågor i ett betänkande under andra halvåret 1979. Resultatet av nämnda utredningsarbete kommer således att föreligga inom en nära framtid och motionen bör därför enligt utskottets uppfattning inte föranleda någon åtgärd. Utskottet avstyrker följaktligen bifall till motionen 1231.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1978/79:1231.

Stockholm den 27 mars 1979

På socialförsäkringsutskottets vägnar

SVEN ASPLING

Närvarande: Sven Aspling (s), Per-Eric Ringaby (m), Arne Magnusson (c), Helge Karlsson (s), Britta Bergström (fp), Doris Håvik (s), Maj Pehrsson (c), Allan Åkerlind (m), Börje Nilsson (s), Gösta Andersson (c), Ralf Lindström (s), Elis Andersson (c), Börje Hörnlund* (c), Lars-Åke Larsson (s) och Stig Gustafsson (s).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservation

av Arne Magnusson, Maj Pehrsson, Gösta Andersson, Elis Andersson och Börje Hörnlund (alla c), vilka anser

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 3 som börjar med "De frågor" och slutar med "motionen 1231." bort ha följande lydelse:

Utöver det utrednings- och utvecklingsarbete som redan förekommer inom socialförsäkringssystemet finns det enligt utskottets uppfattning behov av en översyn av hela detta system i enlighet med vad som förordats i motionen 1231. Det sociala trygghetssystemet är nämligen i vissa fall ofullständigt, det är för den enskilde komplicerat och svåröverskådligt och den sammantagna effekten av olika bidragssystem och skatter kan ibland upplevas som orättvis. En utredning bör därför tillsättas med uppdrag att förutsättningslöst utvärdera och se över hela socialförsäkringssystemet. En utgångspunkt för utredningsarbetet bör vara att söka eftersträva största möjliga samordning och förenkling så att systemet blir heltäckande och fungerar för alla människor i skilda situationer. Såsom framhållits i motionen bör utredningen överväga om inte de regler om ekonomiskt stöd som nu finns i olika författningar kan samordnas till ett enhetligt trygghetssystem. Detta skulle ha som grund en rätt till arbete för alla med möjlighet för den som på så sätt inte kan försörja sig att erhålla en daglig grundersättning. Utredningen bör också noga överväga möjligheterna till omprioriteringar inom nuvarande kostnadsramar samt undersöka skattesystemets verkningar och de samhälls-ekonomiska effekterna av ett nytt trygghetssystem. En kartläggning av det samlade resultatet av löner, skatter och transfereringar för olika familjetyper bör också ingå i utredningsarbetet.

Den förordade utredningens arbete kommer med nödvändighet att ha en mera långsiktig inriktning. I avvaktan på en genomgripande reformering av trygghetssystemet bör enligt utskottet det fortsatta arbetet inom det socialpolitiska området bedrivas efter de av motionärerna föreslagna riktlinjerna, vilka finns intagna ovan i utskottets betänkande.

Med det anförda tillstyrker utskottet bifall till motionen 1231.

dels att utskottet bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:1231 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.